

**Posudek školitelky na dizertační práci Mgr. Ludmily Halajové na téma *Autonomní zbraňové systémy v mezinárodním humanitárním právu***

Málokteré téma poutá v posledních letech v rámci mezinárodního humanitárního práva (MHP) takovou pozornost jako autonomní zbraňové systémy. Odborníci vedou živé diskuse o tom, nakolik tyto systémy mění způsob válčení a zda je možné na ně bez dalšího aplikovat tradiční normy MHP a nakolik by naopak bylo potřebné vytvořit pro ně zvláštní právní úpravu. Do českého prostředí tato diskuse zatím pronikla jen omezeně. Je proto více než šťastné, že se předkládaná dizertační práce věnuje právě tomuto tématu. Hlavní přínos práce je dvojitý: kromě uvedení problematiky do českého prostředí sem patří velmi poctivě provedený rozbor všech jejích klíčových aspektů, který má potenciál diskusi posunout dále, a to zdaleka nejen v českém rámci. Troufám si tvrdit, že takto komplexně pojatých prací věnovaných autonomním zbraňovým systémům je zatím jen minimum, v našem regionu pak nejspíše vůbec žádné. Z tohoto hlediska je dizertace novátorský a velmi užitečný počín a lze očekávat, že najde mnoho čtenářů nejen mezi odborníky na mezinárodní právo, mezinárodní vztahy a bezpečnostní studia, ale i mezi praktiky např. z řad příslušníků ozbrojených sil ČR a z Ministerstva obrany ČR.

Práce úctyhodného rozsahu 268 stran (z toho 238 stran vlastního textu, jde o 642.175 znaků) je přehledně rozdělena do úvodu, šesti věcných částí a závěru. V úvodu práce doktorandka představuje téma a vysvětluje jeho relevanci pro mezinárodní (humanitární) právo. Formuluje také cíle práce, jež jsou pojaty široce a ambiciózně a zahrnují identifikaci norem MHP aplikovatelných na autonomní zbraňové systémy a posouzení toho, nakolik obecné normy MHP dopadají na tyto systémy a jsou postačující pro jejich právní regulaci. Doktorandka si též klade otázku „*zda vůbec a případně za jakých podmínek může být použití autonomních zbraňových systémů k provádění útoků na osoby a objekty v rámci ozbrojeného konfliktu z hlediska platného mezinárodního humanitárního práva přípustné*“ (str. 2). Kromě roviny *de lege lata* práce pokrývá i rovinu *de lege ferenda*, v rámci níž se doktorandka snaží zformulovat doporučení směřující k dalšímu rozvoji a zkvalitnění právní úpravy dopadající na autonomní zbraňové systémy. Konečně, práce se vedle primárních norem MHP zaměřuje též na normy sekundární, posuzuje tedy, jaké důsledky pro bojující strany a jednotlivce má porušení primárních norem v kontextu užití autonomních zbraňových systémů. Cíle práce zároveň určují její strukturu, která, jak je zjevné z výčtu cílů, pokrývá všechny důležité aspekty právní úpravy autonomních zbraňových systémů v současném mezinárodním právu.

Vlastní text rozdělený do šesti částí postupně naplňuje jednotlivé cíle, jež si doktorandka vytkla, popř. pro tyto cíle vytváří předpoklady. „Předpokladovou“ je první část, která čtenáře uvádí do problematiky autonomních zbraňových systémů. Zde doktorandka vymezuje základní pojmy, vysvětluje rozdíl mezi autonomií a automatikou a uvádí nejběžnější typologie autonomních zbraňových systémů. Vzhledem k tomu, že kolem těchto systémů panuje řada mýtů a nejasností, jsou tato vysvětlení velmi užitečná. Další dvě kapitoly nabízejí právní posouzení autonomních zbraňových systémů z hlediska pravidel MHP vztahujících se na prostředky vedení ozbrojeného konfliktu (*methods of warfare*) a na použití těchto prostředků (*means of warfare*). Samotné rozlišení obou aspektů je velmi důležité a v literatuře ne vždy striktně respektované. Správný je též závěr, podle něž autonomní zbraňové systémy samy o sobě, svou povahou (coby prostředek vedení boje) MHP obvykle neporušují, a důraz je tak třeba klást na způsob jejich použití. Hodnocení přitom bude ve většině případů vázané na konkrétní kontext, a bude tak nutné provádět jej na *ad hoc* základě. Různé autonomní zbraňové systémy navíc z hodnocení mohou vyjít různě, neboť, jak práce uvádí, je „nemůžeme vnímat jako jednu homogenní kategorii systémů, která jako celek buď vyhoví normám MHP, anebo nikoli“ (str. 133).

V další části práce věnuje doktorandka pozornost procesu posuzování nových zbraní, k němž by státy měly přikročit podle článku 36 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám. Tuto část práce diplomantka prezentovala v rámci soutěže SVOČ v roce 2019. Doktorandka poukazuje na meze aplikace ustanovení ze strany států a navrhuje některé cesty jejího zlepšení. Následuje kapitola je zaměřená na odpovědnost, a to odpovědnost států, individuální trestní odpovědnost i některé další možné formy odpovědnosti (odpovědnost za činnost nezakázanou mezinárodním právem a odpovědnost nestátních aktérů, včetně ozbrojených opozičních skupin a nadnárodních korporací). Práce potvrzuje, že zatímco první dvě formy odpovědnosti jsou již relativně konsolidované, ohledně dalších dvou panuje značná nejistota. Použití autonomních zbraňových systémů ale vyvolává otázky též ohledně aplikace tradičních pravidel, hlavně pokud jde o odpovědnost jednotlivce za zločiny podle mezinárodního práva. K tomuto tématu diplomantka během studia publikovala odborný článek (Ludmila Halajová, Individual Criminal Responsibility for War Crimes Resulting from the Use of Autonomous Weapons Systems, *The Lawyer Quarterly*, vol. 10, 2020, s. 130-152). Poslední část práce poskytuje přehled současných iniciativ týkajících se autonomních zbraňových systémů a rozebírá postoje jednotlivých států v této oblasti. Vzhledem k pluralitě stanovených cílů neústí práce v jedno závěrečné zjištění a poznatky v ní dosažené jsou obsaženy v závěrech jednotlivých částí, které samotný závěr práce jen shrnuje.

Z formálního hlediska má práce všechny požadované náležitosti. Obsahuje jak vlastní text, tak seznam použitých zdrojů a seznam zkratk. Práce je psána odborným jazykem a je na velmi dobré jazykové úrovni, překlepů či chyb je v ní jen minimum (občasné anglicismy v podobě předsazování příslovcí na úvod věty). Z metodologického hlediska jde o klasickou doktrinální analýzu, založenou na identifikaci, analýze, výkladu a hodnocení relevantních právních pramenů (smlouvy, obyčej, podpůrné prameny). Doktorandka při přípravě práce čerpala z velkého množství takových pramenů a také ze sekundární literatury, s ohledem na téma zejména literatury v angličtině.

Celkově se jedná o velmi kvalitní dizertační práci, kterou plně doporučuji k obhajobě a výhradou úspěšného průběhu této obhajoby mám za to, že si doktorandka plně zaslouží být označena jako „*prostě hodně dobrá*“ (poděkování), tj. získat titul PhD. Její práce „*prostě hodně dobrá*“ bez nejmenších pochyb je, proto ji kromě ústní obhajoby doporučuji rovněž k publikaci v knižní verzi. Nad rámec práce bych chtěla coby školitelka ocenit seriózní přístup doktorandky ke studiu, její spolehlivost, aktivní plnění studijních povinností a pravidelnou komunikaci se mnou.

V Praze dne 25. května 2022

Doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, Ph.D., E.MA  
*školitelka*